

Programa a fost aprobată prin Ordin al ministrului educației, cercetării și tineretului nr. 3458/
09.03.2004.

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII ȘI TINERETULUI
CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU CURRICULUM

PROGRAMĂ ȘCOLARĂ PENTRU CLASA A IX-A
CICLUL INFERIOR AL LICEULUI

LIMBA ȘI LITERATURA UCRAINEANĂ

București, 2004

NOTĂ DE PREZENTARE

Disciplina *Limba și literatura maternă* are un rol important în formarea unor deprinderi și abilități necesare „pentru a face față cerințelor societății și economiei bazate pe cunoaștere și pentru a le facilita accesul post-școlar la învățarea pe toată durata vieții” (*Memorandumul asupra învățării permanente*, 2002).

Studiul *Limbei și al literaturii materne* are o contribuție esențială la formarea unei personalități autonome a elevilor, capabile de discernământ și de spirit critic, având conștiința propriei identități culturale. Studiind limba maternă, elevii își formează competențele de comunicare indispensabile, în lumea contemporană, pentru orice tip de activitate profesională. Actualele programe de limbi și literaturi materne își propun educația complexă a elevilor, având la bază principiul comunicativ-funcțional, studiul integrat al limbii, al comunicării și al textului. Accentul se pune pe viziunea funcțională a limbii materne, trecându-se de la învățarea despre limbă și literatură la învățarea limbii și literaturii.

Finalitățile disciplinei se reflectă în competențele generale și în setul de valori și atitudini enunțate în prezenta programă, din care derivă întreaga structură curriculară (competențe specifice, conținuturi ale învățării, sugestii metodologice).

Paradigma programei școlare de *Limba și literatura ucraineană* este una comunicativ-funcțională, principiile acesteia fiind:

- urmărirea unui set unitar și coerent de finalități ale studiului disciplinei pe parcursul întregii școlarități;
- adoptarea unui model didactic coerent, în cadrul căruia să apară evidentă deplasarea accentului de pe simpla achiziționare de cunoștințe pe structurarea de capacități, competențe și atitudini;
- diversificarea strategiilor, a ofertelor și a situațiilor de învățare și adaptarea acestora la grupul-țintă;
- asigurarea caracterului flexibil și actual al studierii limbii materne, prin conectarea sa la realitățile vieții cotidiene;
- renunțarea la compartimentarea disciplinei în „limbă” și „literatură” și adoptarea unui model didactic al cărui principiu ordonator să fie constituit de cele patru deprinderi integratoare caracteristice oricărui act de comunicare (înțelegerea după auz, lectura, vorbirea și scrierea);
- reechilibrarea ponderii acordate în studiu variantei scrise și celei orale;
- îmbinarea echilibrată a proceselor de receptare și a celor de producere a mesajului;
- adoptarea unei perspective consecvent comunicative, în cadrul căreia accentul să fie plasat pe aspectele concrete ale utilizării limbii.

Tipurile de competențe care orientează studiul *Limbei și literaturii materne* sunt: competența comunicativă generală (abilități specifice interacțiunii comunicative), competența textuală (producerea și receptarea adecvată a discursului oral și scris, înțelegerea și interpretarea diverselor tipuri de texte), competențe acționale (operații cognitive, de analiză, sinteză, discriminare, comparare, selectare).

Potrivit noilor planuri de învățământ, disciplina *Limba și literatura maternă* este inclusă în trunchiul comun la toate profilurile și specializările cu patru ore pe săptămână. Pentru clasa a IX-a a fost adoptat noul model de proiectare curriculară specific învățământului liceal care trebuie să răspundă mult mai concret cerințelor sociale exprimate în termeni de achiziții finale ușor de evaluat. Din această perspectivă, a fost delimitat parcursul de învățare pe baza unui model care îmbină competențe și conținuturi.

Structura programei școlare pentru clasa a IX-a este următoarea:

- Competențe generale și Valori și atitudini;
- Competențe specifice și conținuturi asociate acestora;
- Recomandări privind conținuturile învățării;
- Sugestii metodologice.

Noul curriculum pentru *Limba și literatura ucraineană* pune la îndemâna profesorilor un cadru flexibil de organizare a predării-învățării, lăsând libertatea alegerii textelor de studiat, a integrării conținuturilor și a proiectării parcursului didactic, fiind astfel posibilă adaptarea studiului *Limbei și literaturii materne* la condițiile fiecărei clase de elevi.

COMPETENȚE GENERALE

1. Utilizarea corectă și adecvată a limbii ucrainene în receptarea și în producerea mesajelor în diferite situații de comunicare
2. Folosirea instrumentelor de analiză tematică, structurală și stilistică în receptarea diferitelor texte literare și nonliterare
3. Argumentarea în scris și oral a opiniilor în diverse situații de comunicare
4. Identificarea specificului culturii ucrainene în context multi- și intercultural

VALORI ȘI ATITUDINI

- Cultivarea plăcerii de a citi, a gustului estetic în domeniul literaturii
- Stimularea gândirii autonome, reflexive și critice în raport cu diversele mesaje receptate
- Formarea unor reprezentări culturale privind evoluția și valorile literaturii ucrainene
- Stabilirea unor conexiuni între literatura maternă și literatura națională
- Cultivarea sensibilității prin receptarea operei literare
- Cultivarea unei atitudini pozitive față de comunicare și a încrederii în propriile abilități de comunicare
- Cultivarea unei atitudini pozitive față de limba maternă și recunoașterea rolului acesteia pentru dezvoltarea personală și îmbogățirea orizontului cultural
- Dezvoltarea interesului față de comunicarea interculturală

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI CONȚINUTURI

1. Utilizarea corectă și adecvată a limbii ucrainene în receptarea și în producerea mesajelor în diferite situații de comunicare

Competențe specifice	Conținuturi
1.1 Utilizarea adecvată a achizițiilor lingvistice în receptarea diverselor texte	<ul style="list-style-type: none">- niveluri ale receptării textelor orale și scrise: fonetic, ortografic și de punctuație, morfosintactic, lexico-semantic, stilistico-textual, nonverbal și paraverbal- texte ficționale; texte nonficționale: care reflectă o experiență personală, jurnalistice, juridic-administrative sau științifice, argumentative
1.2. Identificarea elementelor specifice din structura unor tipuri textuale studiate	<ul style="list-style-type: none">- rolul verbelor în narațiune- rolul adjectivelor în descriere- rolul formulelor de adresare, de inițiere, de menținere și de încheiere a dialogului- rolul conectorilor în argumentare
1.3 Exprimarea orală sau în scris a propriilor reacții și opinii privind receptarea textelor	<ul style="list-style-type: none">- exprimarea orală a reacțiilor și a opiniilor față de texte literare și nonliterare (monolog, dialog, dezbateri)- exprimarea în scris a reacțiilor și a opiniilor față de texte literare și nonliterare
1.4 Redactarea unor texte diverse	<ul style="list-style-type: none">- relatarea unei experiențe personale, rezumat, caracterizare de personaj, povestire, fișe de lectură, referat; știri, anunțuri publicitare, corespondență privată și oficială, formulare tipizate
1.5 Utilizarea corectă și adecvată a formelor exprimării orale și scrise în diverse situații de comunicare	<ul style="list-style-type: none">- normele limbii literare la toate nivelurile (fonetic, ortografic și de punctuație, morfosintactic, lexico-semantic, stilistico-textual)- reguli și tehnici de construire a monologului (povestire / relatare orală, descriere orală, argumentare orală)- reguli și tehnici de construire a dialogului (conversație, discuție argumentativă)- rolul elementelor verbale, paraverbale și nonverbale în comunicarea orală

2. Folosirea instrumentelor de analiză tematică, structurală și stilistică în receptarea diferitelor texte literare și nonliterare

Competențe specifice	Conținuturi
2.1. Aplicarea unor tehnici vizând înțelegerea textelor literare sau nonliterare	<ul style="list-style-type: none">- stabilirea ideilor principale- rezumarea- identificarea câmpurilor semantice dominante dintr-un text
2.2. Identificarea temei textelor studiate	<ul style="list-style-type: none">- temă, motiv, viziune despre lume- relații tematice între textele pentru studiu din clasa a IX-a și texte studiate în gimnaziu
2.3. Compararea ideilor și atitudinilor diferite în dezvoltarea aceleiași teme literare	<ul style="list-style-type: none">- modul de reflectare a unei idei sau a unei teme în opere literare aparținând unor genuri, unor epoci diferite sau unor arii culturale diferite
2.4. Analizarea componentelor structurale și expresive ale textelor literare studiate și discutarea rolului acestora în tratarea temelor	<ul style="list-style-type: none">- componente structurale și expresive (elemente de construcție a subiectului și a personajelor în texte epice; simboluri centrale în texte lirice; figuri de stil, elemente de versificație)
2.5. Compararea trăsăturilor definitorii ale comunicării în textele ficționale și nonficționale	<ul style="list-style-type: none">- realitate, ficțiune, text ficțional, text nonficțional- scopul comunicării (informare, delectare, divertisment etc.)- reacțiile receptorului (cititor, ascultător)
2.6. Compararea limbajului literaturii cu cel al muzicii	<ul style="list-style-type: none">- limbajul literaturii, limbajul muzicii (materialul de expresie specific, impactul asupra cititorului, ascultătorului)- concepte specifice muzicii
2.7. Aplicarea conceptelor de teorie literară ¹ în analiza și discutarea textelor literare studiate	<ul style="list-style-type: none">- genuri literare- specii literare- autor, narator, eu liric, cititor- moduri de expunere- personajul- figuri de stil

3. Argumentarea în scris și oral a opiniilor în diverse situații de comunicare

Competențe specifice	Conținuturi
3.1. Identificarea structurilor argumentative într-un text dat	<ul style="list-style-type: none">- construcția textului argumentativ
3.2. Identificarea elementelor dintr-un text care confirmă sau infirmă o opinie privitoare la textul respectiv	<ul style="list-style-type: none">- textul critic în raport cu textul discutat

¹ Toate aceste concepte au fost asimilate în gimnaziu.

Competențe specifice	Conținuturi
3.3 Compararea unor argumente diferite în vederea formulării unor judecăți proprii	- interpretări și judecăți de valoare
3.4 Argumentarea unui punct de vedere	- tehnica argumentării - discursul argumentativ oral și scris

4. Identificarea specificului culturii ucrainene în context multi- și intercultural

Competențe specifice	Conținuturi
4.1 Identificarea elementelor specifice de cultură și civilizație ale etniei ucrainene	- muzică, dans, sărbători și obiceiuri - specificul comunicării scrise și orale - specificul comunicării nonverbale - comportamentul în situații tipice
4.2 Compararea elementelor specifice de cultură și civilizație ale etniei ucrainene cu elemente specifice altor culturi	- muzică, dans, sărbători și obiceiuri - comunicare, comportament

RECOMANDĂRI PRIVIND CONȚINUTURILE ÎNVĂȚĂRII

Conținuturile învățării sunt grupate în două domenii: I. Literatură, II. Limbă și comunicare. Domeniul Literatură are o dominantă pentru fiecare an de studiu. În clasa a IX-a, dominantă este Literatura și viața. Plăcerea textului. Domeniul Literatură propune trei module: 1. Ficțiunea literară, 2. Ficțiune și realitate și 3. Literatură și alte arte.

Structura modulară permite organizarea flexibilă a parcursului didactic. Pentru domeniul Literatură sunt specificate: numărul minim de texte / creații artistice (6 texte la punctul 1; 4 texte la punctul 2; 2 creații muzicale la punctul 3), distribuția în module, tipurile de texte recomandate în cadrul fiecărui modul. Profesorii și autorii de manuale vor alege textele pe care le consideră potrivite cerințelor formulate.

În alegerea textelor se va ține seama de: accesibilitate în raport cu nivelul dezvoltării elevilor, atractivitate, valoare, varietatea autorilor selectați. Listele de exemple sunt deschise. Profesorii (autorii de manuale) pot alege alte texte / creații artistice, care nu figurează în această listă, pot mări numărul de texte studiate. Se recomandă ca între textele / creațiile artistice selectate pentru studiu să fie incluse și scrieri din literatura universală.

I. LITERATURĂ

1. Ficțiunea literară

Prin studierea grupajelor tematice propuse se urmărește tratarea diferită din punctul de vedere al concepțiilor și al atitudinilor exprimate, al modalităților de expresie și consolidarea și sistematizarea noțiunilor dobândite în gimnaziu. Se urmărește, de asemenea, familiarizarea elevilor cu o serie de noțiuni noi de estetică, teorie literară, stilistică, retorică și lingvistică prin integrarea lor operațională în celelalte module de conținuturi ale învățării, cu scopul deprinderii elevilor cu instrumentarul de analiză a textelor și de comentare a diverselor aspecte ale acestora.

Teme propuse:

La alegere: *Adolescența* sau *Joc și joacă*

La alegere: *Familia* sau *Școala*

La alegere: *Iubirea* sau *Scene din viața de ieri și de azi*

La alegere: *Aventură, călătorie* sau *Lumi fantastice* (inclusiv SF)

Se vor studia, integral sau fragmentar, 1-2 texte literare pentru fiecare temă, de preferință din epoci diferite. Se vor alege, în ansamblu, atât scrieri în proză, cât și în versuri, aparținând celor trei genuri

literare studiate în gimnaziu (epic, liric, dramatic).

De exemplu:

pentru tema **Adolescența**: Тарас Шевченко, *Мені тринадцятий минало*, Григорій Сковорода, *Дружня розмова про душевний світ*, *Картина, що зображує біса, званого смутком, тугою і нудьгою*; Павло Тичина, *Ви знаєте, як липа шелестить*; Корнелій Регуш, *Дивак*; Михайло Волощук, *Спогад давніх літ*, *Літа*; Михайло Михайлюк, *Не чекай*, etc.

pentru tema **Joc și joacă**: Уривки з *Місяцеліка* Василя Скуратівського, традиції і звичаї: веснянки, обряди на св. Івана Купала, Колядки, Фольклорні збірки, Щедрівки, Вертеп, Українські вечорниці, Г. К. Основ'яненко, *Сватання на Гончарівці* etc.

pentru tema **Familia**: Тарас Шевченко, *Садок вишневий коло хати*; Андрій Малишко, *Пісня про рушник*; І. Н. Левицький, *Кайдашева сім'я* (скорочено); В. Скуратівський, *Місяцелік*; Михайло Івасюк, *Коліскова*; Михайло Волощук, *Зустріч із сином*; Сімейні обереги: українська хата, рушник, піч, св'ячена вода, мати etc.

pentru tema **Școala**: І. Франко, *Красне писання*; Леся Українка, *Сім струн*; Омелян Попович, *Поле і школа*; Корнелій Регуш, *Телефон*; Ю. Павліш, *Молитва за школу*; Михайло Волощук, *За рідну мову*; Борис Грінченко, *Дзвоник* etc.

pentru tema **Iubirea**: Тарас Шевченко, *Тополя*, *Причина* (скорочено); В. Сосюра, *Білі акації*; Борис Грінченко, *Під вербами*; Степан Руданський, *Пісня*; І. Франко, *Чого являєшся мені*, *Тричі мені являлася любов*, *Украдене щастя*; Іван Діброва, *Щастя*, *Моя любов*; Дмитро Загул, *Я спитав, чи ти кохала*; Володимир Вознюк, *Моя любов – мов білий лебідь*, *Відлуння твоїх кроків*; Іван Онужик, *Любов*; Микола Вороний, *Рубіни*; Іван Ковач, *Розлука*, *Моя любов, моя розлука*; Михайло Михайлюк, *Плач серед ночі* etc.

pentru tema **Scene din viața de ieri și de azi**: Історичні тексти (Козацтво, Запорозька Січ і тд); Тарас Шевченко, *Іван Підкова*, *Катерина* (уривки); М. Вовчок, *Кармелюк*; Василь Стус, *Сто років, як сконала січ*; О. Кобилянська, *Земля* (уривки) etc.

pentru tema **Aventură, călătorie**: Святослав Лакуста, *Пригоди дядька Прохора*, *Дядько Прохор на ловах*, *Пригода з зайцем*; Іван Бажанський, *З моєї подорожі до Сучави* (скорочено); Г.К.Основ'яненко, *Конотопська відьма*; Михайло Коцюбинський, *Intermezzo* (скорочено); Е. Hemingway, *Bătrânul și marea* etc.

pentru tema **Lumi fantastice**: Леся Українка, *Лісова пісня*; Євген Гуцало, *Хто ти* (уривки), І.Котляревський, *Енеїда*; Н.В. Гоголь, *Вечера на хуторі близ Диканьки* (уривки), М. Bulgakov, *Diavoliada*, *Ouăle fatale* etc.

În afara scriitorilor din Ucraina, se vor selecta texte ale reprezentanților literaturii ucrainene din România și diaspora ucraineană.

2. Ficțiune și realitate

Se recomandă studiul unor texte care nu aparțin domeniului ficțiunii literare, legate tematic de textele literare de la punctul 1. Se va urmări cu prioritate sesizarea diferențelor privitoare la scopul comunicării, la situația de comunicare, la ceea ce se comunică și la reacția receptorului.

Se vor studia, în acest scop, cel puțin 4 texte, câte unul din fiecare dintre următoarele categorii:

texte cu caracter privat (scrisori, jurnale intime etc.)

texte cu caracter memorialistic (amintiri, memorii, evocări etc.)

texte jurnalistice (reportaj, interviu, articol, anunț publicitar etc.)

texte administrative sau științifice (lege, regulament, raport, referat, studiu științific etc.)

Acestea pot fi repartizate fie mai multe la o temă, fie câte unul la fiecare temă. Concepte precum *ficțiune*, *realitate*, "eu" *real*/"eu" *fițional*, *text fițional*, *text nonfițional* vor fi abordate în studiul comparativ al textelor fiționale și nonfiționale.

De exemplu:

pentru tema **Adolescența**: un text despre psihologia adolescenței; un fragment de jurnal intim etc.;

pentru tema **Joc și joacă**: descrierea unui joc pentru calculator (text publicitar); funcțiile jocului (text științific); Vladimir Nabokov, *Vorbește, memorie!* etc.

pentru tema **Familia**: un text legislativ privitor la familie; un reportaj despre situații de familie;

pentru tema **Școala**: un discurs oratoric pe tema învățământului; un raport despre starea

învățământului; un fragment din legislația educațională;
pentru tema **Iubirea**: un text științific despre psihologia adolescentului; o scrisoare de dragoste (Scrisoarea lui M. Koțiubynskyi către soția lui, Vira Koțiubynska etc.); un eseu despre dragoste, un fragment de jurnal sau de memorii etc.
pentru tema **Scene din viața de ieri și de azi**: un document de epocă; un text istoriografic, un fragment de memorii sau de jurnal, un text publicistic din trecut sau din actualitate etc.
pentru tema **Aventură, călătorie**: un text documentar despre exploratori celebri, un itinerar de călătorie, un eseu despre călătorie, un reportaj despre un eveniment aventuros etc.
pentru tema **Lumi fantastice**: un text științific despre fenomene “paranormale”, o mărturie despre extraterestri, un eseu despre fantastic etc.

3. Literatură și alte arte: literatură și muzică

Opțiunea pentru muzică se explică prin faptul că ucrainenii sunt un popor muzical, cântecul însoțindu-i în toate momentele vieții. Se vor selecta opere reprezentative din mai multe genuri muzicale, sesizându-se relațiile dintre arte în privința tratării motivelor și a folosirii diverselor limbaje artistice. Se recomandă studiul unor creații din lirica populară, cântece căzăcești, iobăgești, de cătănie: *Грицю, Грицю, до роботи* (жартівлива пісня), *Розлилися круті бережечки* (козацька пісня) etc., a unor cântece care însoțesc unele obiceiuri: *На Івана, на Купала, Жнива, Весілля*. Se recomandă, de asemenea, audiții sau vizionarea unor casete cu banduri și cobzari care interpretează creații populare sau pe versurile unor scriitori consacrați: Володимир Горбатюк, *Взяв би я бандуру* (народна пісня), *Б'ють пороги*, Тарас Шевченко, *Б'ють пороги*, a compozițiilor simfonice pe teme istorice ucrainene, a operelor importante ale compozitorului ucrainean M. Lesenko, interpretări muzicale ale versurilor scriitorilor ucraineni: Тарас Шевченко, *Причина* (скорочено), imnul ucrainenilor din întreaga lume, *Думи мої, думи мої* etc.

II. LIMBĂ ȘI COMUNICARE

Studiul limbii ucrainene se axează pe două coordonate principale: (a) *normativă* și (b) *funcțională*, având ca obiectiv formarea la elevi a unor deprinderi de a folosi limba maternă corect, adecvat și eficient în producerea și receptarea textelor orale și scrise.

Abordarea conținuturilor propuse se va face în ordinea aleasă de autorii de manuale sau de profesori care le vor integra acolo unde consideră că au eficiență didactică. Se recomandă, pentru studiul limbii ucrainene, folosirea, de preferință, a textelor selectate pentru domeniul Literatură. În funcție de cunoștințele elevilor, se vor actualiza și consolida noțiunile dobândite în gimnaziu. Aspectele teoretice vor fi reduse la strictul necesar, în favoarea aplicațiilor practice.

1. Producerea mesajelor orale și scrise

1.1. Exprimarea orală

- **Dialogul**
 - tipuri: conversația cotidiană, discuția argumentativă
 - reguli ale dialogului (atenția acordată partenerului, preluarea/cedarea cuvântului la momentul oportun, dozarea participării la dialog etc.)
 - tehnici ale dialogului eficient
 - adecvarea la situația de comunicare (partener, context etc.)
 - adecvarea la scopul comunicării (informare, argumentare/persuasiune etc.)
 - structura dialogului (replica, perechi de replici, grupaje de replici etc.)
 - argumentare și contraargumentare în dialog
- **Monologul**
 - tipuri: povestirea / relatarea orală, descrierea orală, argumentarea
 - reguli ale monologului (contactul vizual cu auditoriul, raportarea la reacțiile auditoriului etc.)
 - tehnici ale monologului eficient
 - adecvarea la situația de comunicare (auditoriu, context)
 - adecvarea la scopul comunicării (informare, argumentare/persuasiune, divertisment etc.)
 - structura monologului (introducerea, cuprinsul, încheierea)

1.2 Exprimarea scrisă

- tipuri de texte (relatarea unei experiențe personale, descriere, argumentare, rezumat, caracterizare de personaj, povestire, fișe de lectură, jurnal de lectură, referat, eseu structurat; știri, anunțuri publicitare, tipuri de corespondență, formulare tipizate)

• Niveluri de constituire a textului scris:

- etapele redactării (pregătirea/documentarea, alcătuirea planului de idei, redactarea, verificarea și corectarea, forma finală)
- reguli generale în redactare (structurarea textului, adecvare la situație – de ex. cerințele privind tema textului, limita de spațiu etc. – adecvare stilistică, așezare în pagină, lizibilitate)
- etape și reguli specifice de redactare în funcție de tipul de text

1.3 Niveluri de constituire a mesajului

• fonetic

- pronunțarea corectă a neologismelor, alternarea și asimilarea consoanelor
- pronunțarea și scrierea vocalelor **e** și **h**
- scrierea cu majusculă
- despărțirea cuvintelor în silabe
- folosirea corectă a semnelor de ortografie și de punctuație

• morfosintactic

- folosirea corectă a formelor flexionare (articularea substantivelor, forme cazuale)
- acordul între predicat și subiect
- determinant și determinat

• lexico-semantic

- cunoașterea sensului corect al cuvintelor (în special al neologismelor)
- folosirea adecvată a cuvintelor în context
- erori semantice: pleonasmul, confuzia paronimică
- utilizarea corectă a derivatelor și a compuselor
- schimbarea categoriei gramaticale
- cunoașterea relațiilor semantice (sinonimie, antonimie, polisemie; omonimie) și actualizarea lor în context

• stilistico-textual

- adecvarea registrelor stilistice (standard, colocvial, specializat etc.) la situația de comunicare
- coerență în exprimarea orală și scrisă

2. Receptarea mesajelor orale și scrise

2.1. Receptarea diverselor tipuri de mesaje

- schema comunicării concepută de Roman Jakobson (componentele și funcțiile actului de comunicare)
- informația verbală în mass media
- factori care înlesnesc sau perturbă receptarea (codul, canalul, contextul)
- principiile ascultării active

2.2 Niveluri ale receptării

• fonetic, ortografic și de punctuație

- influența elementelor paraverbale asupra înțelegerii mesajului oral
- rolul semnelor ortografice și de punctuație în înțelegerea mesajelor scrise

• morfosintactic

- ambiguități morfosintactice care îngreunează înțelegerea mesajului

• lexico-semantic

- interpretarea sensului cuvintelor în context
- rolul câmpurilor semantice în interpretarea mesajelor scrise și orale

• stilistico-textual

- rolul figurile de stil, al procedeelor artistice, al elementelor arhaice și regionale
- receptarea în funcție de tipurile de tipuri de texte (ficționale și nonficționale)
- receptarea în raport cu genurile și speciile literare în care se încadrează textele

- **nonverbal și paraverbal**

- influența elementelor nonverbale și paraverbale asupra înțelegerii mesajului oral

Competenței generale 4 nu îi corespunde în programă un capitol distinct în rubrica conținuturi, în schimb ea se va regăsi implicit în întreaga programă (în sugestiile de texte, în capitolul Literatură și alte arte, în specificul comunicării etc).

SUGESTII METODOLOGICE

Cadrele didactice își vor adapta demersurile didactice la caracteristicile și nevoile elevilor, centrându-se pe activitatea acestora și fiind doar inițiatori, organizatori și facilitatori ai activităților de învățare. Programa școlară, obligatorie pentru profesori, va da repere pentru activități flexibile, în care temele, textele, metodele de lucru vor fi selectate în funcție de condițiile din școală și de elevi. Programa școlară fiind centrată pe competențe, conținuturile acesteia din sunt doar mijloace de realizare a finalităților disciplinei. Activitățile didactice realizate vor cuprinde o varietate de experiențe de comunicare care să implice elevii și să permită interacțiuni. O eficiență sporită a învățării decurge și din tipurile de evaluare folosite. Pentru a realiza o evaluare cât mai completă a învățării este recomandabil să se folosească toate tipurile de evaluare: inițială, continuă și sumativă; evaluare de proces, de produs și de progres. Modalitățile tradiționale nu pot acoperi toată paleta de rezultate școlare care trebuie evaluate. În aceste condiții, pentru a obține date relevante privind învățarea, este necesar să se facă apel la metode și instrumente complementare de evaluare: observarea sistemică a comportamentului elevilor, investigația, proiectul, portofoliul, autoevaluarea.